

j

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER & JÄMLIKHET

TVÅ SIDOR AV SAMMA MYNT

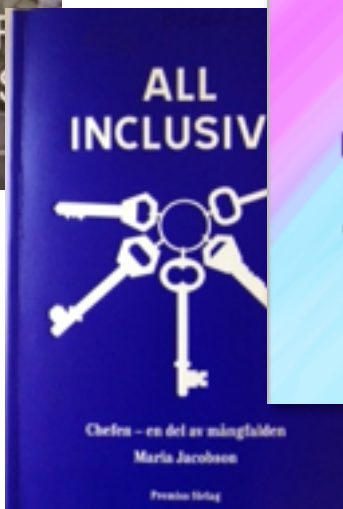
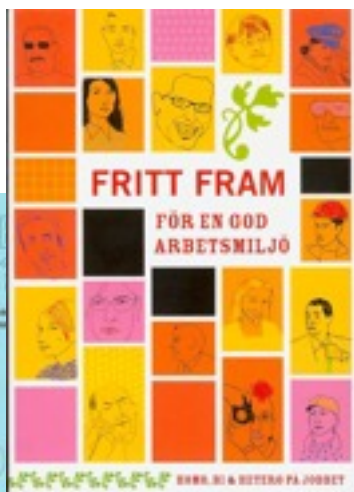
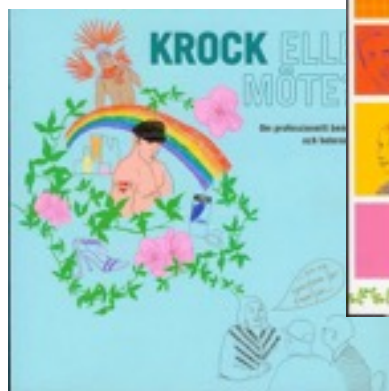
Maria Jacobson
Journalistica
Forum Jämlikhet, Göteborgs Stad
23 februari 2017

J

JOURNALIST
FÖRFATTARE
GRANSKARE
FÖRELÄSARE

J

politiskfilosofiska

- mänskliga rättigheter
- jämlikhet
- social hållbarhet
- jämställdhet

analytiska

- genus
- intersektionalitet
- normkritik

MODERNITETEN

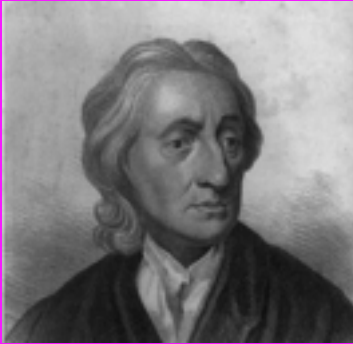
- ★ vetenskap
- ★ rationalitet
- ★ objektivitet
- ★ neutralitet
- ★ förnuft
- ★ framsteg
- ★ nationalstat
- ★ individens rättigheter
- ★ jämlikhet inför lagen/ jämlikhet som resultat – olika ideologiska riktningar
- ★ välfärd

j

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

j

Liberalfilosofiska rötter

John Locke
1632-1704

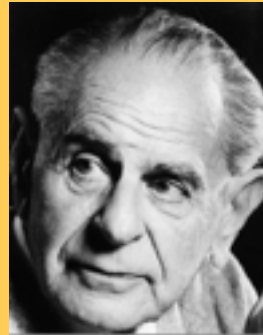
John Stuart Mill
1806-1873

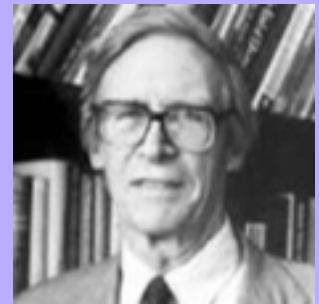
Harriet Taylor Mill
1807-1858

Mary Wollstonecraft
1759-1797

Karl Popper
1902-1994

John Rawls
1921-2002

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER: URSPRUNG

- ★ Magna Charta 1215
- ★ Bill of Rights, England 1689
- ★ Amerikanska
självständighetsförklaringen, 1776
- ★ Deklarationen om människans och medborgarens
rättigheter, Frankrike 1789: **Frihet – jämlikhet -
broderskap**

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER: 1900-TAL

- ★ FN:s Universaldeklaration om de mänskliga rättigheterna, 1948
- ★ Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, 1950, Europadomstolen, Europarådet
- ★ Europarådets ramkonvention till skydd för de nationella minoriteterna, 1994/1998
- ★ EU-rätten: Lissabonfördraget, EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, 2000/2010 samt fördrag, förordningar och direktiv

UNIVERSALDEKLARATIONEN

Article I

All human beings are born free and **equal** in **dignity** and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood

Officiell svensk översättning: Alla människor är födda fria och **lika** i **värde** och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap

MEN orden betyder också:

Equal: lika, jämbördig, jämlik, likvärdig, jämställd

Dignity: värdighet

UNIVERSALDEKLARATIONEN

Förordet

Whereas the peoples of the United Nations have in the Charter reaffirmed their faith in fundamental human rights, in the dignity and worth of the human person and in the **equal rights of men and women** and have determined to promote social progress and better standards of life in larger freedom, ...

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

- ★ Reglerar individens förhållande till statsmakten
- ★ Ansvar för att rättigheterna inte kränks vilar på det allmänna - offentliga
- ★ Kärnan i mänskliga rättigheter är diskrimineringsförbudet – förankrat i bl a regeringsformen och i diskrimineringslagen.
- ★ Konventioner har i Sverige harmoniserats för att passa svensk rättsordning

MYTER OM MR-ARBETE

- ★ Vi i Sverige har redan nått så långt
- ★ Demokrati är samma sak som mänskliga rättigheter (Nej, men samband finns)
- ★ Vi är goda väluppfostrade människor som inte har några problem med mänskliga rättigheter

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER: KRITIK

- ★ Anspråk på universalitet men är egentligen ett västerländskt koncept som passar liberaldemokratiska marknadsekonomier. Globaliseringen har dock medfört att alltfler stater anammar detta demokratikoncept
- ★ Framstår som ideologineutrala
- ★ Fokus på individer
- ★ Jämlikhet *de jure*, jämlika rättigheter men det leder inte automatiskt till jämlikhet *de facto*, reell jämlikhet, i ett samhälle
- ★ Förutsätter en autonom, rationell individ, som har kännedom om och kan kräva åtnjutande av sina rättigheter
- ★ Tendens att bortse från strukturell diskriminering - men går alltmer mot att innefatta det i MR-konceptet och praktiken

*Article 1. All human beings are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of **brotherhood**.*

Den vita västerländska mannen som idealindivid – etnocentrism, androcentrism

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER: UTVECKLING

- ★ En rad deklarationer har efter 1948 antagits för att säkra mänskliga rättigheter på olika mångfaldsgrunder: kvinnokonventionen, barnkonventionen, raskonventionen med flera
- ★ Sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter från 1966 adresserar i någon mån jämlikhetstanken utifrån socioekonomi
- ★ MR en av FN-systemets tre övergripande uppgifter. Övriga är säkerhet och utveckling
- ★ FN:s övervakningsorgan och högkommissarie granskar hur konventionerna efterlevs i medlemsstaterna
- ★ Sverige ådrar sig kritik för att inte kunna synliggöra strukturell diskriminering
- ★ Regeringen har hösten 2016 lämnat ett förslag om strategi för arbetet med mänskliga rättigheter och en nationell plan mot rasism

DISKRIMINERING

- ★ Diskrimineringsförbud kärnan i mänskliga rättigheter
- ★ De svenska lagarna (nu en samlad lag) tillkom efter flera direktiv från EU
- ★ Diskrimineringsförbudet förankrat i regeringsformen
- ★ Individen får inte diskrimineras
- ★ Sju diskrimineringsgrunder i Sverige
- ★ Former av diskriminering: Direkt, indirekt, trakasserier, sexuella trakasserier, bristande tillgänglighet, instruktion att diskriminera
- ★ Svenska diskrimineringslagen syftar även till att motverka strukturell diskriminering, även om diskrimineringsgrunderna knyts till individen

j

JÄMLIKHET

j

Socialistisk idétradition

Karl Marx
1818-1883

Max Weber
1864-1920

Jürgen Habermas
1929-

Adolphe Quetelet
1796-1874

Karl Pearson
1857-1936

JÄMLIKHET

- ★ Alla människors lika värde
- ★ Anses i allmänhet vara ett positivt samhällsideal
- ★ Socialistisk/socialdemokratisk idétradition med kopplingar till välfärdssamhälle
- ★ Samhällets resurser ska fördelas rättvist – jämlikhet de facto, resultatet ska bli jämlikhet
- ★ Makt och möjligheter ska ska fördelas i befolkningen
- ★ Appliceras på både individer och grupper av individer
- ★ Rådande ideal men konkurrerar alltmer med marknadsorientering och dess valfrihetsideal

JÄMLIKHET: KRITIK

- ★ Politiskt och filosofiskt kontroversiellt och svårdefinierat koncept ända sedan Aristoteles
- ★ Vad ska vara jämlikt? Materiella tillgångar? Likhet inför lagen? Hälsa?
- ★ Vem ska vara jämlik med vem? Vilka kategorier av individer ska vara jämlika med vilka andra kategorier?
- ★ När ska det vara jämlikt? Inom kort? Nästa generation? Vilka situationer?
- ★ Komplicerat koppla jämlikhet till rättvisa
- ★ Tendens till uniformitet
- ★ Tendens till förnekande och osynliggörande av olikheter samt marginalisering och diskriminering av grupper och individer som inte kan assimileras in exempelvis en vithetsnorm, maskulinitetsnorm eller medelklassnorm.

DEFINITION NE.SE

- ★ Jämlikhet: alla individers lika värde
- ★ I politiska sammanhang avser termen ibland även individernas lika inflytande och lika sociala förhållanden.
- ★ Svår att omsätta i praktiken och har därför i växlande grad förverkligats i olika religiösa, juridiska och politiska system.
- ★ Liberalismens jämlikhet: individens rätt till egen och fri utveckling
- ★ Socialismens jämlikhet: allas lika möjligheter och rätt till materiella och kulturella värden. Politiskt är jämlikhetens viktigaste manifestation den allmänna och lika rösträtten

FLER DEFINITIONER

Equality:

the right of different groups of people to have a similar social position and receive the same treatment:

- equality **between** the sexes
- **racial** equality
- the government department responsible for equalities

Cambridge dictionary

Equality:

The state of being equal, especially in status, rights, or opportunities:

- an organization aiming to promote racial equality

Oxford dictionary

Equality:

Ensuring individuals or groups of individuals are not treated differently or less favorably, on the basis of their specific protected characteristic, including areas of race, gender, disability, religion or belief, sexual orientation and age.

University of Edinburgh

JÄMLIKHET I MR-TERMINOLOGIN

Artikel 1 i Universaldeklarationen

All human beings are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood.

Ordet jämlikhet kommer från FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från år 1948. FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna handlar om att alla människor har samma värde och rättigheter. Alla människor har rätt att säga vad de tycker, tro på vilken gud de vill och välja vilken partner de vill leva med.

Jämlikhet betyder att alla människor har samma värde och ska behandlas likvärdigt.

Information om Sverige, Länsstyrelserna

I REGERINGSFORMEN 2 §

Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara.

Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.

STORBRITANNIENS JÄMLIKHETSLAG 2010

DEL 1: SOCIOEKONOMISK OJÄMLIKHET

Det allmännas plikt gällande socioekonomisk ojämlikhet

DEL 2: JÄMLIKHET - CENTRALA BEGREPP:

Skyddade grunder: ålder,
funktionsnedsättning, transsexualism,
äktenskap och partnerskap, graviditet och
moderskap, ras, religion, kön, sexuell
läggning

KAPITEL 2: FÖRBJUDET UPPTRÄDANDE

Diskriminering

Kombinerad diskriminering - dubbla grunder

En person som särbehandlas negativt beroende på
kombinationer av de skyddade grunderna

LISSABONFÖRDRAGET - EU

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna

AVDELNING III - JÄMLIKHET

Artikel 20

Likhet inför lagen

Alla människor är lika inför lagen

Artikel 21

Icke-diskriminering

1. All diskriminering på grund av bland annat kön, ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, genetiska särdrag, språk, religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning ska vara förbjuden.

DEN SVENSKA KOMMISSIONEN FÖR JÄMLIK HÄLSA

UTGÅNGSPUNKTER FÖR FOLKHÄLSOARBETET

- ★ Alla människors lika värde
- ★ Olika socioekonomiska villkor
- ★ Beakta hälsoskillnader i samhället, exempelvis mellan personer med funktionsnedsättning, hbtq-personer, personer med utländsk bakgrund, det samiska folket, personer som tillhör etniska minoriteter och den övriga befolkningen
- ★ Åldrande befolkning
- ★ Migration

Regeringens kommittédirektiv 4 juni 2015

SVENSKA LÄRDOMAR AV MARMOT- KOMMISSIONENS RAPPORT CLOSING THE GAP

... ”proportionell universalism”. Detta kan kopplas till det som skrivs ovan att universella åtgärder anses vara bäst för att påverka hela befolkningen.

För att minska ojämlikheten bör dock de med det sämsta utgångsläget påverkas mest, vilket leder till att åtgärderna, förutom att vara universella, även bör anpassas, både i omfattning och utformning, till de med störst behov.

Vi har tolkat det som att åtgärden bör anpassas till geografiska förhållanden och prioriterade gruppers behov.

Prioriterade grupper gäller socioekonomiska förhållanden, kön, etnicitet, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder

Är den föreslagna eller genomförda åtgärden av generell (universell) karaktär?

Anpassning av åtgärden/metoden

Är åtgärden anpassad utifrån geografiska förhållanden och prioriterade grupperns behov?

Geografiska förhållanden	ja	nej	vetj ej
Socioekonomi	ja	nej	vetj ej
Kön	ja	nej	vetj ej
Etnicitet	ja	nej	vetj ej
Funktionsnedsättning	ja	nej	vetj ej
Sexuell identitet	ja	nej	vetj ej
Ålder	ja	nej	vetj ej

Verktyg för ojämlikhet i hälsa.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, JÄMLIKHET & RÄTTVISA

- ★ Rättigheter bildar ett system av delvis villkorade möjligheter för individen
- ★ Jämlikhet kan skapa förutsättningar för individer att åtnjuta rättigheter genom till exempel fördelning av resurser

j

%

maria.jacobson@journalistica.se